Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Кафедра математичного аналізу і теорії функцій

ПРАКТИКУМ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ЗА ТЕМОЮ «ІНТЕГРАЛЬНЕ ЧИСЛЕННЯ ФУНКЦІЙ БАГАТЬОХ ЗМІННИХ»

Дніпро

2021

Наведені основні методи розв’язування задач на інтегральне числення функцій багатьох змінних. Для студентів університету, що вивчають курси «Вища математика» і «Математичний аналіз».

Рекомендовано до друку вченою радою
механіко-математичного факультету (протокол № 7 від 16 лютого 2021р.)

Рецензенти:

А. В. Тушев, доктор фіз.-мат. наук, професор кафедри геометрії і алгебри Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
В. М. Косарєв, канд. тех. наук, доцент кафедри інформаційних технологій Університету імені Альфреда Нобеля

Практикум з вищої математики за темою
«Інтегральне числення функцій багатьох змінних»

Укладачі: канд. фіз.-мат. наук, доц. Р. О. Біліченко
канд. фіз.-мат. наук, доц. М. Б. Вакарчук

© Біліченко Р. О., Вакарчук М. Б. 2021

Передмова

Інтегральне числення функцій багатьох змінних є важливим розділом курсу вищої математики, який застосовується в багатьох прикладних задачах природознавства і техніки.

Перша частина видання являє собою опорний конспект, який складається з основних формул і понять. Головну увагу приділено формуванню практичних навичок розв'язання задач. Матеріал систематизовано й поділено на частини таким чином, щоб можна було легко знайти необхідну формулу або визначення. У другій частині вміщено варіанти завдань для індивідуального виконання.

1. Інтеграли від функції багатьох змінних

1.1. Подвійний інтеграл

$$\iint\limits_D f(x,y)dS = \lim_{max\ d_k \to 0} \sum_{k=1}^{n} f(\xi_k,\eta_k)\Delta S_k,$$

де $(\xi_k,\eta_k) \in S_k$, d_k – діаметр елементарної області S_k, ΔS_k – площа елементарної області S_k.

Зведення до повторного

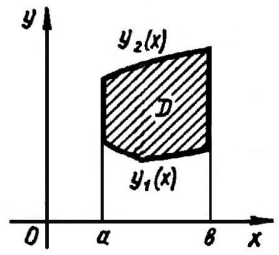	$a \le x \le b,$ $y_1(x) \le y \le y_2(x)$	$\iint\limits_D f(x,y)dxdy = \int\limits_a^b dx \int\limits_{y_1(x)}^{y_2(x)} f(x,y)dy$
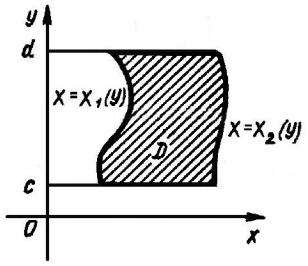	$c \le y \le d,$ $x_1(y) \le x \le x_2(y)$	$\iint\limits_D f(x,y)dxdy = \int\limits_c^d dy \int\limits_{x_1(y)}^{x_2(y)} f(x,y)dx$

Заміна змінних

$$\iint\limits_D f(x,y)dxdy = \iint\limits_{D^*} f(x(u,v),y(u,v))\left|J(u,v)\right|du\,dv,$$

де $J(u,v)$ – якобіан перетворення:

$$J(u,v)=\begin{vmatrix} \dfrac{\partial x}{\partial u} & \dfrac{\partial x}{\partial v} \\ \dfrac{\partial y}{\partial u} & \dfrac{\partial y}{\partial v} \end{vmatrix}.$$

1.2. Криволінійні інтеграли

Криволінійні інтеграли першого роду

$$\int_L f(x,y)ds = \lim_{max\ \Delta l_k \to 0} \sum_{k=1}^{n} f(\xi_k,\eta_k)\Delta l_k,$$

де ds – диференціал довжини дуги, $(\xi_k,\eta_k) \in A_{k-1}A_k$, Δl_k – довжина дуги $A_{k-1}A_k$.

Криволінійні інтеграли другого роду

$$\int_L P(x,y)dx = \lim_{max\ \Delta l_k \to 0} \sum_{k=1}^{n} P(\xi_k,\eta_k)\Delta x_k,$$

$$\int_L Q(x,y)dy = \lim_{max\ \Delta l_k \to 0} \sum_{k=1}^{n} Q(\xi_k,\eta_k)\Delta y_k,$$

де $(\xi_k,\eta_k) \in A_{k-1}A_k$, Δl_k – довжина дуги $A_{k-1}A_k$

$$\int_L P(x,y)dx + \int_L Q(x,y)dy = \int_L P(x,y)dx + Q(x,y)dy.$$

Обчислення криволінійних інтегралів

$x = x(t);\ y = y(t)$ $\alpha \le t \le \beta$	$\int_L f(x,y)ds = \int_\alpha^\beta f(x(t),y(t))\sqrt{(x'(t))^2 + (y'(t))^2}\,dt$
	$\int_L P(x,y)dx + Q(x,y)dy = \int_\alpha^\beta (P(x(t),y(t))x'(t) + Q(x(t),y(t))y'(t))dt$
$y = y(x)$ $a \le x \le b$	$\int_L f(x,y)ds = \int_a^b f(x,y(x))\sqrt{1+(y'(x))^2}\,dx$
	$\int_L P(x,y)dx + Q(x,y)dy = \int_a^b (P(x,y(x)) + Q(x,y(x))y'(x))dx$
$x = x(y)$ $c \le y \le d$	$\int_L f(x,y)ds = \int_c^d f(y,x(y))\sqrt{1+(x'(y))^2}\,dy$
	$\int_L P(x,y)dx + Q(x,y)dy = \int_c^d (P(x(y),y)x'(y) + Q(x(y),y))\,dy$

Формула Гріна

$$\iint_D \left(\frac{\partial Q}{\partial x} - \frac{\partial P}{\partial y} \right) dxdy = \oint_L P(x,y)dx + Q(x,y)dy .$$

1.3. Потрійний інтеграл

$$\iiint_G f(x,y,z)dV = \lim_{max\ d_k \to 0} \sum_{k=1}^{n} f(\xi_k, \eta_k, \gamma_k)\Delta V_k ,$$

де $(\xi_k, \eta_k, \gamma_k) \in V_k$, d_k – діаметр елементарної області V_k, ΔV_k – об'єм елементарної області V_k.

Обчислення потрійного інтегралу

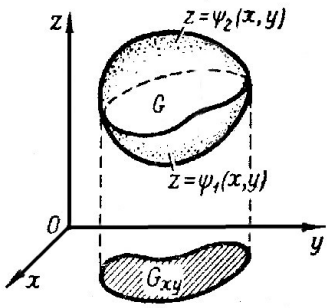

$$\iiint_G f(x,y,z)dxdydz = \iint_{G_{xy}} dxdy \int_{\psi_1(x,y)}^{\psi_2(x,y)} f(x,y,z)\,dz ,$$

де G_{xy} - проекція правильної області G на площину xOy. $z = \psi_1(x,y)$ та $z = \psi_2(x,y)$ – рівняння нижньої та верхньої поверхні, що обмежують область G.

Заміна змінних

$$\iiint_G f(x,y,z)dxdydz = \iiint_{G^*} f(x(u,v,w), y(u,v,w), z(u,v,w)) \left| J(u,v,w) \right| du\,dv\,dw ,$$

де $J(u,v,w)$ – якобіан перетворення:

$$J(u,v,w) = \begin{vmatrix} \frac{\partial x}{\partial u} & \frac{\partial x}{\partial v} & \frac{\partial x}{\partial w} \\ \frac{\partial y}{\partial u} & \frac{\partial y}{\partial v} & \frac{\partial y}{\partial w} \\ \frac{\partial z}{\partial u} & \frac{\partial z}{\partial v} & \frac{\partial z}{\partial w} \end{vmatrix} .$$

1.4. Деякі застосування кратних та криволінійних інтегралів

Застосування в геометрії

Площа області	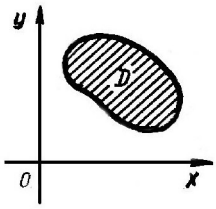	$S = \iint\limits_D dxdy$
Об'єм циліндричного тіла	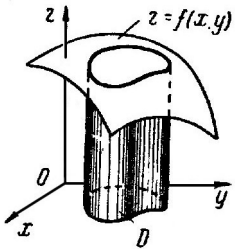	$V = \iint\limits_D f(x,y)dxdy$
Площа поверхні σ	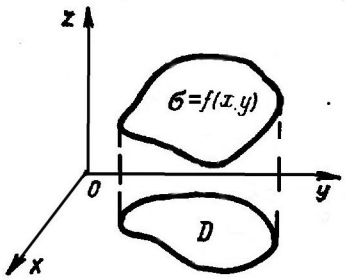	$S_\sigma = \iint\limits_D \sqrt{1+(f'_x)^2+(f'_y)^2}\,dxdy$
Об'єм тіла	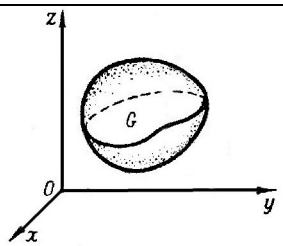	$V = \iiint\limits_G dxdydz$
Довжина кривої	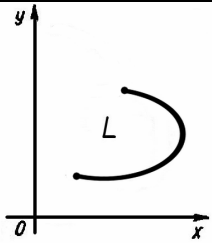	$l = \int\limits_L ds$
Площа області, обмеженої кривою	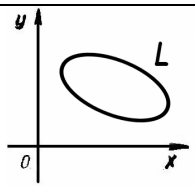	$S = \frac{1}{2}\oint\limits_L xdy - ydx$

Застосування до задач механіки

Крива з лінійною густиною $\gamma = \gamma(x, y)$

Маса	Моменти інерції	Статичні моменти	Центр маси
$m = \int\limits_L \gamma(x, y)ds$	$I_x = \int\limits_L y^2\gamma(x, y)ds$ $I_y = \int\limits_L x^2\gamma(x, y)ds$ $I_0 = \int\limits_L (x^2 + y^2)\gamma(x, y)ds$	$M_x = \int\limits_L y\gamma(x, y)ds$ $M_y = \int\limits_L x\gamma(x, y)ds$	$x_c = \dfrac{M_y}{m}$ $y_c = \dfrac{M_x}{m}$

Пластина з поверхневою густиною $\gamma = \gamma(x, y)$

Маса	Моменти інерції	Статичні моменти	Центр маси
$m = \iint\limits_D \gamma(x, y)dxdy$	$I_x = \iint\limits_D y^2\gamma(x, y)dxdy$	$M_x = \iint\limits_D y\gamma(x, y)dxdy$ $M_y = \iint\limits_D x\gamma(x, y)dxdy$	$x_c = \dfrac{M_y}{m}$ $y_c = \dfrac{M_x}{m}$
	$I_0 = \iint\limits_D (x^2 + y^2)\gamma(x, y)dxdy$		

Тіло з об'ємною густиною $\gamma = \gamma(x, y, z)$

Маса	Моменти інерції
$m = \iiint\limits_G \gamma(x, y, z)dxdydz$	$I_x = \iiint\limits_G (y^2 + z^2)\gamma(x, y, z)dxdydz$ $I_y = \iiint\limits_G (x^2 + z^2)\gamma(x, y, z)dxdydz$ $I_z = \iiint\limits_G (x^2 + y^2)\gamma(x, y, z)dxdydz$
	$I_{xy} = \iiint\limits_G z^2\gamma(x, y, z)dxdydz$ $I_{xz} = \iiint\limits_G y^2\gamma(x, y, z)dxdydz$ $I_{yz} = \iiint\limits_G x^2\gamma(x, y, z)dxdydz$
	$I_0 = \iiint\limits_G (x^2 + y^2 + z^2)\gamma(x, y, z)dxdydz$

Статичні моменти	Центр маси
$M_{xy} = \iiint\limits_G z\gamma(x,y,z)dxdydz$ $M_{xz} = \iiint\limits_G y\gamma(x,y,z)dxdydz$ $M_{yz} = \iiint\limits_G x\gamma(x,y,z)dxdydz$	$x_c = \dfrac{M_{yz}}{m}$ $y_c = \dfrac{M_{xz}}{m}$ $z_c = \dfrac{M_{xy}}{m}$

Деякі системи координат на площині й у просторі

Полярна система координат	Циліндрична система координат	Сферична система координат
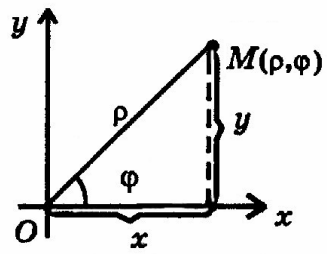	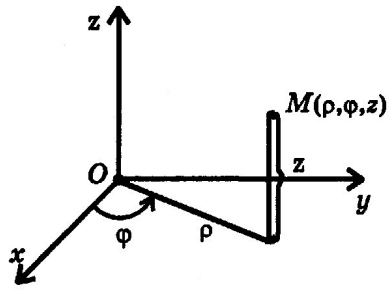	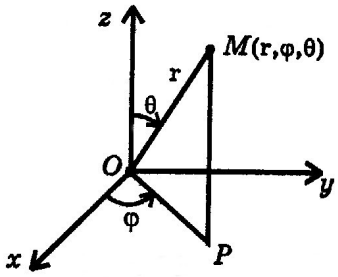
$0 \le \rho < +\infty$ $0 \le \varphi < 2\pi$	$0 \le \rho < +\infty$ $0 \le \varphi < 2\pi$ $-\infty < z < +\infty$	$0 \le r < +\infty$ $0 \le \varphi < 2\pi$ $0 \le \theta \le \pi$
$x = \rho \cos\varphi$ $y = \rho \sin\varphi$	$x = \rho \cos\varphi$ $y = \rho \sin\varphi$ $z = z$	$x = r \sin\theta \cos\varphi$ $y = r \sin\theta \sin\varphi$ $z = r \cos\theta$
$J(\varphi,\rho) = \rho$	$J(\varphi,\rho,z) = \rho$	$J(\varphi,\theta,r) = r^2 \sin\theta$

Поверхні другого порядку

Сфера	$x^2 + y^2 + z^2 = R^2$	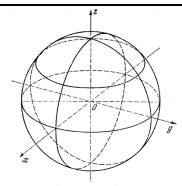
Еліпсоїд	$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} = 1$ $a>0,\ b>0,\ c>0$	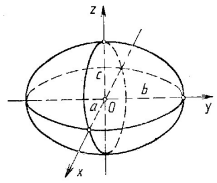
Конус другого порядку	$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} - \frac{z^2}{c^2} = 0$ $a>0,\ b>0,\ c>0$	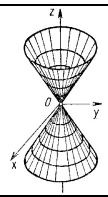
Однопорожнинний гіперболоїд	$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} - \frac{z^2}{c^2} = 1$ $a>0,\ b>0,\ c>0$	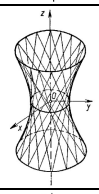
Двопорожнинний гіперболоїд	$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} - \frac{z^2}{c^2} = -1$ $a>0,\ b>0,\ c>0$	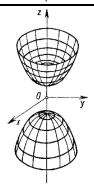
Еліптичний параболоїд	$\frac{x^2}{p} + \frac{y^2}{q} = 2z$ $p>0,\ q>0$	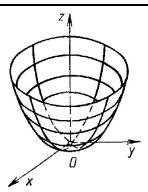
Гіперболічний параболоїд	$\frac{x^2}{p} - \frac{y^2}{q} = 2z$ $p>0,\ q>0$	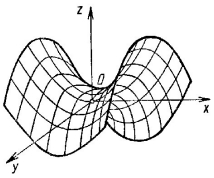
Еліптичний циліндр	$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$ $a>0,\ b>0$	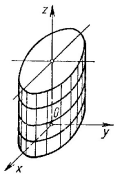
Гіперболічний циліндр	$\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1$ $a>0,\ b>0$	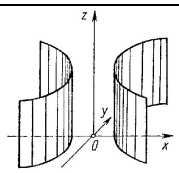
Параболічний циліндр	$x^2 = 2py$ $p>0$	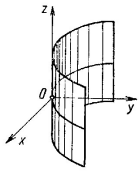

2. Завдання для самостійної роботи

2.1. Змінити порядок інтегрування:

1. $\int\limits_0^1 dx \int\limits_0^{x^2} f(x,y)\,dy + \int\limits_1^3 dx \int\limits_0^{\frac{3-x}{2}} f(x,y)\,dy$.

2. $\int\limits_0^1 dy \int\limits_{-\sqrt{y}}^0 f(x,y)dx + \int\limits_1^{\sqrt{2}} dy \int\limits_{-\sqrt{2-y^2}}^0 f(x,y)\,dx$.

3. $\int\limits_{-\sqrt{2}}^{-1} dx \int\limits_{-\sqrt{2-x^2}}^0 f(x,y)\,dy + \int\limits_{-1}^0 dx \int\limits_x^0 f(x,y)dy$.

4. $\int\limits_0^1 dy \int\limits_{y^2/9}^y f(x,y)\,dx + \int\limits_1^3 dy \int\limits_{y^2/9}^1 f(x,y)\,dx$.

5. $\int\limits_0^{1/\sqrt{2}} dy \int\limits_0^{\arcsin y} f(x,y)\,dx + \int\limits_{1/\sqrt{2}}^1 dy \int\limits_0^{\arccos y} f(x,y)\,dx$.

6. $\int\limits_0^1 dx \int\limits_{-\sqrt{x}}^0 f(x,y)\,dy + \int\limits_1^2 dx \int\limits_{-\sqrt{2-x}}^0 f(x,y)\,dy$.

7. $\int\limits_{-1}^0 dy \int\limits_{-2y-1}^{y^2} f(x,y)dx$.

8. $\int\limits_{-2}^{-1} dx \int\limits_{-(2+x)}^0 f(x,y)\,dy + \int\limits_{-1}^0 dx \int\limits_{\sqrt[3]{x}}^0 f(x,y)dy$.

9. $\int\limits_0^1 dx \int\limits_0^{x^3} f(x,y)\,dy + \int\limits_1^2 dx \int\limits_0^{2-x} f(x,y)\,dy$.

10. $\int\limits_0^1 dy \int\limits_0^y f(x,y)\,dx + \int\limits_1^e dy \int\limits_{\ln y}^1 f(x,y)\,dx$.

11. $\int\limits_0^1 dy \int\limits_{-\sqrt{y}}^0 f(x,y)\,dx + \int\limits_1^e dy \int\limits_{-1}^{-\ln y} f(x,y)\,dx$.

12. $\int\limits_0^2 dx \int\limits_0^{x^2} f(x,y)\,dy + \int\limits_2^{10} dx \int\limits_0^{10-x} f(x,y)\,dy$.

13. $\int\limits_{\frac{-\sqrt{2}}{2}}^{0} dy \int\limits_{-y}^{\sqrt{1-y^2}} f(x,y)\,dx + \int\limits_0^{\frac{\sqrt{2}}{2}} dy \int\limits_0^{\sqrt{1-y^2}} f(x,y)\,dx$.

14. $\int\limits_{-1}^{1} dy \int\limits_{y^2-1}^{1-y^2} f(x,y)dx$.

15. $\int\limits_0^2 dx \int\limits_{2x}^{6-x} f(x,y)\,dy$.

16. $\int\limits_{-2}^{-1} dy \int\limits_{-\sqrt{2+y}}^{0} f(x,y)\,dx + \int\limits_{-1}^{0} dy \int\limits_{-\sqrt{-y}}^{0} f(x,y)\,dx$.

17. $\int\limits_{-1}^{1} dy \int\limits_0^{2y} f(x,y)\,dx$.

18. $\int\limits_{-1}^{1} dx \int\limits_0^{\sqrt{1-x^2}} f(x,y)\,dy$.

19. $\int\limits_{-2}^{0} dx \int\limits_0^{\sqrt{4-x^2}} f(x,y)\,dy + \int\limits_0^{2} dx \int\limits_0^{2-x} f(x,y)\,dy$.

20. $\int\limits_0^1 dy \int\limits_y^{\sqrt{y}} f(x,y)\,dx$.

2.2. За допомогою подвійного інтеграла знайти площу фігури, обмеженої лініями:

1. $y = x^2 + 6$, $y = 5x$.
2. $xy = -4$, $x - y = 5$.
3. $y = \sqrt{x}$, $y = \dfrac{1}{x}$, $x = 2$.

4. $y^2 = 4x$, $y = 2$, $x = 0$.

5. $x = y$, $x + y = 4$, $x - 2y = 4$.

6. $y = 11 - x^2$, $y = -10x$.

7. $x + y = 1$, $x - y = 1$, $x = 0$.

8. $y = 3\sqrt{x}$, $y = \dfrac{3}{x}$, $x = 9$.

9. $y^2 = 2x$, $y = 2$, $x = 0$.

10. $x = y$, $x + y = 2$, $x - 2y = 2$.

11. $y = 7 - x^2$, $y = -6x$.

12. $xy = 1$, $x + y = -\dfrac{5}{2}$.

13. $x = y$, $x + y = 1$, $x - 2y = 1$.

14. $y^2 = x$, $y = 4$, $x = 0$.

15. $x = -y$, $x - y = 1$, $y = 0$.

16. $y = 1 - x^2$, $x + y = 1$.

17. $y = 2\sqrt{x}$, $y = \dfrac{2}{x}$, $x = 4$.

18. $xy = 9$, $x + y = -\dfrac{15}{2}$.

19. $x = -y$, $x - y = 1$, $x = 0$.

20. $x - y = 0$, $y = x^2 - 2$.

2.3. Переходячи до полярних координат, обчислити:

1. $\iint\limits_D ln(x^2+y^2)\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2 \ge e^2$, $x^2+y^2 \le e^4$.

2. $\iint\limits_D arctg\frac{y}{x}\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2 \le 1$, $x \ge 0$, $y \ge 0$.

3. $\iint\limits_D \frac{x-y}{x^2+y^2}\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2=4$, $x \ge 0$, $y \le x$

4. $\iint\limits_D \frac{dx\,dy}{\sqrt{x^2+y^2}}$, D: $x^2+y^2=9$, $y=\frac{x}{\sqrt{3}}$, $y=0$.

5. $\iint\limits_D cos(x^2+y^2)\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=\pi$, $y=\frac{x}{\sqrt{3}}$, $y \ge -x$.

6. $\iint\limits_D (x^2+y^2)\,dx\,dy$, D: $x^2+(y+2)^2 \le 4$.

7. $\iint\limits_D \sqrt{16-x^2-y^2}\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2=9$.

8. $\iint\limits_D \frac{y}{x^2+y^2}\,dx\,dy$, $D: x^2-2x+y^2=0$, $x^2-6x+y^2=0$, $y=x$, $y=0$.

9. $\iint\limits_D \frac{x+y}{x^2+y^2}\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2=4$, $x \ge 0$, $y \ge 0$.

10. $\iint\limits_D xy^2\,dx\,dy$, D: $x^2+(y-1)^2=1$, $x^2+y^2=4y$.

11. $\iint\limits_D \frac{dx\,dy}{\sqrt{x^2+y^2}}$, D: $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2=9$.

12. $\iint\limits_D sin(x^2+y^2)\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=\frac{\pi}{2}$, $y=\frac{x}{\sqrt{3}}$, $y=x\sqrt{3}$.

13. $\iint\limits_D \frac{y}{x^3}\,dx\,dy$, D: $1 \le x^2+y^2 \le 9$, $y \ge 0$, $y \le x$.

14. $\iint\limits_D \frac{x}{x^2+y^2}\,dx\,dy$, $D: x^2-4x+y^2=0$, $x^2-8x+y^2=0$, $y=0$, $y=x\sqrt{3}$.

15. $\iint\limits_D \frac{y}{x^2+y^2}dx\,dy$, D: $x^2-6x+y^2=0$, $x^2-10x+y^2=0$, $y=\frac{x}{\sqrt{3}}$, $y=x\sqrt{3}$.

16. $\iint\limits_D \frac{dx\,dy}{\sqrt{x^2+y^2}}$, D: $x^2+y^2=4$, $x^2+y^2=16$.

17. $\iint\limits_D sin(x^2+y^2)\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=\frac{\pi}{2}$, $y=\frac{x}{\sqrt{3}}$, $y=x$.

18. $\iint\limits_D \sqrt{4-x^2-y^2}\,dx\,dy$, D: $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2=2$.

19. $\iint\limits_D \frac{y}{x^2+y^2}dx\,dy$, D: $x^2-2x+y^2=0$, $x^2-4x+y^2=0$, $y=x$, $y=x\sqrt{3}$.

20. $\iint\limits_D \frac{x}{x^2+y^2}dx\,dy$, D: $x^2-6x+y^2=0$, $x^2-8x+y^2=0$, $y=0$, $y=x$.

2.4. Обчислити потрійний інтеграл:

1. $\iiint\limits_G (x-y^2+2yz)dxdydz$, G: $0\le x\le 3,\ -1\le y\le 0,\ -1\le z\le 2$.

2. $\iiint\limits_G (xy+yz-z)dxdydz$, G: $-1\le x\le 2,\ 0\le y\le 2,\ -2\le z\le 0$.

3. $\iiint\limits_G (x^2+z)y^2dxdydz$, G: $-1\le x\le 0,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 3$.

4. $\iiint\limits_G (x-2yz^2)dxdydz$, G: $1\le x\le 2,\ 0\le y\le 1,\ 1\le z\le 3$.

5. $\iiint\limits_G 12x^2y^3zdxdydz$, G: $-2\le x\le 0,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 2$.

6. $\iiint\limits_G (x+3yz)dxdydz$, G: $-1\le x\le 2,\ 0\le y\le 3,\ 1\le z\le 2$.

7. $\iiint\limits_G (x^2z+2)dxdydz$, G: $-2\le x\le 0,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 2$.

8. $\iiint\limits_G (yz^2+2)dxdydz$, G: $-2\le x\le 1,\ 0\le y\le 2,\ 1\le z\le 2$.

9. $\iiint\limits_G (3+z^2)dxdydz$, G: $-2\le x\le 0,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 2$.

10. $\iiint\limits_G (3xy-4z)dxdydz$, G: $1\le x\le 3,\ -1\le y\le 0,\ 1\le z\le 2$.

11. $\iiint\limits_G (3xz+6y)dxdydz$, G: $-2\le x\le 1,\ 0\le y\le 3,\ 0\le z\le 1$.

12. $\iiint\limits_G (x-3)yzdxdydz$, G: $-1\le x\le 1,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 3$.

13. $\iiint\limits_G 6xydxdydz$, G: $1\le x\le 2,\ -2\le y\le 1,\ 0\le z\le 1$.

14. $\iiint\limits_G (x-2y+z^2)dxdydz$, G: $-2\le x\le 0,\ 1\le y\le 2,\ 0\le z\le 2$.

15. $\iiint\limits_G (x^2+y^2)zdxdydz$, G: $-1\le x\le 2,\ 0\le y\le 1,\ 1\le z\le 3$.

16. $\iiint\limits_G (x^2y-z)dxdydz$, G: $0\le x\le 1,\ -1\le y\le 2,\ 1\le z\le 2$.

17. $\iiint\limits_G (3y^2+z)dxdydz$, G: $-2\le x\le 1,\ 0\le y\le 3,\ 0\le z\le 1$.

18. $\iiint\limits_G (x+3z)ydxdydz$, G: $1\le x\le 3,\ 0\le y\le 2,\ -1\le z\le 2$.

19. $\iiint\limits_G (x^2+3)zdxdydz$, G: $-1\le x\le 1,\ 0\le y\le 2,\ 0\le z\le 2$.

20. $\iiint\limits_G (xz^3+3y)dxdydz$, G: $-1\le x\le 1,\ 0\le y\le 1,\ 1\le z\le 3$.

2.5. Знайти об'єм тіла, обмеженого поверхнями:

1. $z=x^2+y^2$, $x+y=1$, $x=0$, $y=0$, $z=0$.
2. $y=\sqrt{x}$, $y=2\sqrt{x}$, $z=0$, $x+z=6$.
3. $z=4-x^2$, $2x+y=4$, $x\ge 0$, $y\ge 0$, $z\ge 0$.
4. $z=9-y^2$, $3x+4y=12$, $x\ge 0$, $y\ge 0$, $z\ge 0$.
5. $x^2+y^2=3z$, $x^2+y^2+z^2=4$.
6. $x^2+y^2=1$, $x^2+y^2+z^2=4$, $z\ge 0$.
7. $x^2+y^2\le 1$, $x^2+y^2+z^2=4$.
8. $x^2+y^2=1$, $z=\sqrt{x^2+y^2}$, $z=0$.
9. $z=6-x^2-y^2$, $z=\sqrt{x^2+y^2}$.
10. $x^2+y^2=z^2$, $x^2+y^2=2y$, $z=0$.

11. $z = 4 - y^2$, $z = y^2 + 2$, $x = -1$, $x = 2$.

12. $x^2 = 2y$, $y + z = 1$, $2y + z = 2$.

13. $x^2 + y^2 + z^2 = 1$, $z = \sqrt{x^2 + y^2}$, $z = 0$.

14. $x^2 + y^2 = 4x$, $z = x$, $z = 2x$.

15. $x^2 + y^2 \geq 1$, $x^2 + y^2 + z^2 = 9$, $z = 0$, $y = x\sqrt{3}$, $y = x$.

16. $z = 0$, $z = 9 - x^2$, $x = 0$, $y = x$, $x + y = 5$.

17. $z = 0$, $x = 0$, $y = 0$, $2x + z = 6$, $x^2 + y^2 = 25$.

18. $z = 0$, $z = \sqrt{16 - x^2 - y^2}$, $x^2 + y^2 = 4x$.

19. $z = \frac{1}{4}(x^2 + y^2)$, $z = 4$.

20. $z = 0$, $z = 2y$, $x = 0$, $x = 6$, $x + y = 9$.

2.6. Обчислити криволінійні інтеграли першого роду:

1. $\int\limits_L \frac{(y + x)}{\sqrt{1 + x^2}} ds$, де L – крива $y = ln\, x$, $1 \leq x \leq 2$.

2. $\int\limits_L xyds$, де L – крива $x = e^t \cos t$, $y = e^t \sin t$, $-\frac{\pi}{4} \leq t \leq \frac{\pi}{4}$.

3. $\int\limits_L (2a - y)ds$, де L – крива $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$, $0 \leq t \leq 2\pi$.

4. $\int\limits_L \frac{ds}{\sqrt{x^2 + y^2}}$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $A(0; -2)$ і $B(4; 0)$.

5. $\int\limits_L \sqrt{2 - x}ds$, де L – коло $x = 2\cos t$, $y = 2(1 + \sin t)$, $0 \leq t \leq 2\pi$.

6. $\int\limits_L \frac{xds}{\sqrt{x^2 + y^2}}$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $A(1; 0)$ і $B(0; -2)$.

7. $\int\limits_L (x^2 + y^2)^{3/2} ds$, де L – крива $x = a(\cos t - \sin t)$, $y = a(\sin t + \cos t)$, $0 \leq t \leq \frac{\pi}{2}$.

8. $\int\limits_L \frac{y}{\sqrt{x^2+y^2}}ds$, де L – дуга кола $x = 2\cos t$, $y = 2(1-\sin t)$, $0 \le t \le \pi$.

9. $\int\limits_L \sqrt{2y}ds$, де L – арка циклоїди $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$, $0 \le t \le 2\pi$.

10. $\int\limits_L \frac{yds}{\sqrt{x^3+2x^2+x+1}}$, де L – крива $y = 2\,arctg\sqrt{x}$, $\frac{1}{3} \le x \le 3$.

11. $\int\limits_L (x+y)ds$, де L – контур прямокутника з вершинами у точках $O(0;\ 0)$, $A(5;\ 0)$, $B(5;\ 3)$, $C(0;\ 3)$.

12. $\int\limits_L arctg\frac{y}{x}ds$, де L – дуга кола $x = a\cos t$, $y = a\sin t$, $0 \le t \le \frac{\pi}{4}$.

13. $\int\limits_L \frac{2x+1}{\sqrt{x^2+y^2+1}}ds$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $A(0;\ 1)$ і $B(2;\ 3)$.

14. $\int\limits_L yds$, де L – крива $x = \frac{a}{\cos^2 t}$, $y = a\,tg^2 t$, $0 \le t \le \frac{\pi}{4}$, $(a > 0)$.

15. $\int\limits_L \frac{ds}{x}$, де L – крива $x = a\,ctg^2 t$, $y = \frac{a}{\sin^2 t}$, $\frac{\pi}{6} \le t \le \frac{\pi}{4}$, $(a > 0)$.

16. $\int\limits_L e^{x^2+y^2}ds$, де L – крива $x = a(\cos t + t\sin t)$, $y = a(\sin t - t\cos t)$, $0 \le t \le \pi$.

17. $\int\limits_L \frac{ds}{1+y}$, де L – крива $x = \cos t + \ln tg\frac{t}{2}$, $y = \sin t$, $\frac{\pi}{4} \le t \le \frac{\pi}{2}$.

18. $\int\limits_L \frac{y^3}{\sqrt{1+4y^2}}ds$, де L – крива $y = e^{2x}$, $0 \le x \le \frac{1}{2}$.

19. $\int\limits_L x^6 yds$, де L – крива $y = \frac{1}{x}$, $1 \le x \le 2$.

20. $\int\limits_L y\sin xds$, де L – крива $y = \ln\cos x$, $0 \le x \le \frac{\pi}{3}$.

2.7. Обчислити криволінійні інтеграли другого роду:

1. $\int\limits_L \frac{x^2dy - y^2dx}{x^{5/3} + y^{5/3}}$, де L – чверть астроїди $x = R\cos^3 t$, $y = R\sin^3 t$ від точки $A(R; 0)$ до точки $B(0; R)$.

2. $\int\limits_L \frac{1}{x} ydx + x^3dy$, де L – крива $y = \ln x$, $0 \le x \le e$.

3. $\int\limits_L (2a - y)dx + xdy$, де L– арка циклоїди $x = a(t - \sin t)$, $y = a(1 - \cos t)$, $0 \le t \le \pi$.

4. $\int\limits_L \frac{dy}{\sqrt{x^2 + y^2}}$, де L – крива, що задана рівняннями $x = e^t \sin t$, $y = e^t \cos t$, $0 \le t \le \frac{\pi}{2}$.

5. $\int\limits_L (x^2 + y^2)dx + \cos x \cdot \ln(1 + y)dy$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $A(1; 3)$ і $B(2; 3)$.

6. $\int\limits_L (x^2 + y^2)dy$, де L – крива $x = 3\cos t$, $y = 4\sin t$, $0 \le t \le \frac{\pi}{2}$.

7. $\int\limits_L \frac{xy}{x^2 + y^2} dx$, де L – крива $x = \frac{t+1}{t}$, $y = \frac{t-1}{t}$, $1 \le t \le 2$.

8. $\int\limits_L 4x\sin^2 ydx + y\cos^2 2xdy$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $O(0;0)$ і $A(3;6)$.

9. $\int\limits_L xdx$, де L – крива $x = \ln t$, $y = t^2 - 1$, $1 \le t \le 2$.

10. $\int\limits_L x^2ydx + ydy$, де L – відрізок прямої, що з'єднує точки $A(-1; 1)$ і $B(0; 3)$.

11. $\int\limits_L (2x - 4)dy$, де L – крива, що задана рівняннями $x = \cos t$, $y = 2t - \sin t$, $0 \le t \le \frac{\pi}{2}$.

12. $\int\limits_L (2xy+1)dx + y^2 dy$, де L – крива $x - 2y = 3$, $-1 \le x \le 1$.

13. $\int\limits_L (\ln xy + x + y^2)dy$, де L – крива $x = e^t$, $y = e^{-t}$, $0 \le t \le 1$.

14. $\int\limits_L (x^2 + y)dx + (x + y^2)dy$, де L – ламана ACB, де $A(2; 0)$, $C(5; 0)$, $B(5; 3)$.

15. $\int\limits_L 2xydx - x^2 dy$, де L – дуга параболи $y = \dfrac{x^2}{4}$ від точки $O(0; 0)$ до точки $A(2; 1)$.

16. $\int\limits_L (xy-1)dx + x^2 ydy$, де L – відрізок прямої AB у напрямі від точки $A(1; 1)$ до точки $B(0; 2)$.

17. $\int\limits_L (xy - x)dx + \dfrac{1}{2}x^2 dy$, де L – дуга параболи $y^2 = 4x$ від точки $O(0;0)$ до точки $B(1;2)$.

18. $\int\limits_L (2y - 6xy^3)dx + (2x - 9x^2 y^2)dy$, де L – крива $y = \dfrac{1}{4}x^3$, що з'єднує точки $O(0; 0)$ і $A(2; 2)$.

19. $\int\limits_L x^2 dx + y\sqrt{x}dy$, де L – крива $x = a \cos t$, $y = a \sin t$, $0 \le t \le \dfrac{\pi}{2}$.

20. $\int\limits_L (x-y)^2 dx + (x+y)^2 dy$, де L – ламана OAB, де $O(0; 0)$, $A(2; 0)$, $B(4; 2)$.

ЗМІСТ

1. Інтеграли від функції багатьох змінних 3
1.1. Подвійний інтеграл 3
1.2. Криволінійні інтеграли 4
1.3. Потрійний інтеграл 5
1.4. Деякі застосування кратних та криволінійних інтегралів 6
2. Завдання для самостійної роботи 10

Підписано до друку .Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 1 Тираж прим.

ПП «Ліра ЛТД», вул.Наукова, 5, м. Дніпро, 49107
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
Серія ДК № 6042 від 26.02.2018 р.